

NMI Primary School Performance Database (PSPD)

-

NMI Database basisschoolprestaties

Peter Langerak

Seminar Toetsdruk, 25 september 2025, Cito Lab / VU / LEARN!

Context

Steekproefonderzoek toont trends, maar zegt weinig over school

PEIL, PIRLS en TIMSS bieden inzicht in leerlingprestaties en trends (Inspectie, 2022a; Mullis et al., 2023; Von Davier et al., 2024), maar door steekproefdeelname en non-respons ontbreken representativiteit en herleidbaarheid op schoolniveau.

NCO biedt tussenresultaten (gr. 3-7) en alleen deelnemende ‘Cito-scholen’

Het NCO biedt rijke leerlingdata voor scholen (Haelermans et al., 2020), maar deelname is beperkt tot zogenoemde ‘Cito-LiB-scholen’. Hierdoor valt het merendeel van de basisscholen buiten beeld en ontstaat mogelijk een vertekening op basis van toetsaanbieder (CvTE, 2025).

Inspectie beoordeelt op gemiddelde van lezen, taal en rekenen

De signaleringswaarde van de Inspectie is gebaseerd op het gemiddelde van lezen, taal en rekenen, gecorrigeerd voor schoolweging (Inspectie, 2024). Hierdoor verdwijnt het zicht op de afzonderlijke basisvaardigheden.

Nationaal overzicht van schoolresultaten: een longitudinale benadering

NMI Database Basisschoolprestaties (PSPD) bevat jaarlijks de doorstroomtoetsgegevens van alle Nederlandse basisscholen.

Periode	2016/17 t/m 2023/24 (en jaarlijks aangevuld)
Bronnen	gecombineerde en verrijkte data van o.a. CBS, DUO en Inspectie
Eenheid van analyse	basisscholen ($n \approx 6.000$ per jaar)
Schoolkenmerken	schoolweging, achterstandsscore, grootte, denominatie, bestuur e.d.
Resultaten	aantal en percentage leerlingen per school op 1F, 1S/2F voor begrijpend lezen, taalverzorging, en rekenen-wiskunde
Vergelijkingsnormen	landelijke ambitie (65%), school specifieke signaleringswaarde, vak- en schooltrends

Een valide basis voor onderzoek naar trends, beleid en schoolontwikkeling

De database is onder meer geschikt voor:

- analyses van verschillen tussen basisvaardigheden
- trendanalyses binnen scholen over meerdere jaren
- analyses van landelijke trends en patronen per basisvaardigheid
- onderzoek naar de relatie tussen schoolkenmerken en leerresultaten
- effectevaluaties op schoolniveau, gericht op de impact van bijvoorbeeld specifieke interventies
- signalering van opvallende stijgers, dalers of stabiel presterende scholen, als vertrekpunt verdiepende casusanalyses
- beleidsmonitoring op systeemniveau, inclusief het volgen van effecten van programma's zoals NPO of Masterplan basisvaardigheden
- analyses van vakverschillen op systeem- en schoolniveau

To do (eind 2025)

Aanvullen database

Schoolresultaten 2024/25

Schoolweging 2024/25

Achterstandscores 2024/25

Toetsaanbieders

Bestuur en bestuursgrootte

Vernieuwingsscholen

Toegang

Beveiliging en toegang

Dashboard met data in R met Flexdashboard

Datasharingsprotocol, aanvraagforms en template dataovereenkomst

Publiceren

Paper over database

Lezen

Merendeel basisscholen (73%) realiseert nationale ambitie bij begrijpend lezen en een klein deel (3%) onder signaleringswaarde

Taal

Veel basisscholen (76%) realiseren nationale ambitie niet bij taalverzorging en een groot deel (31%) ook onder signaleringswaarde

Rekenen-wiskunde

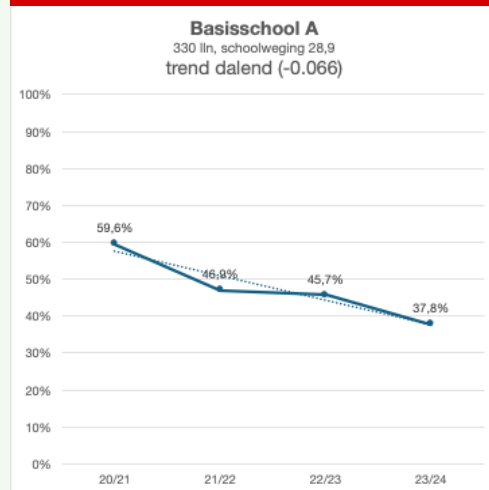
Meeste basisscholen (83%) realiseren nationale ambitie niet, de helft van de basisscholen (49%) onder signaleringswaarde

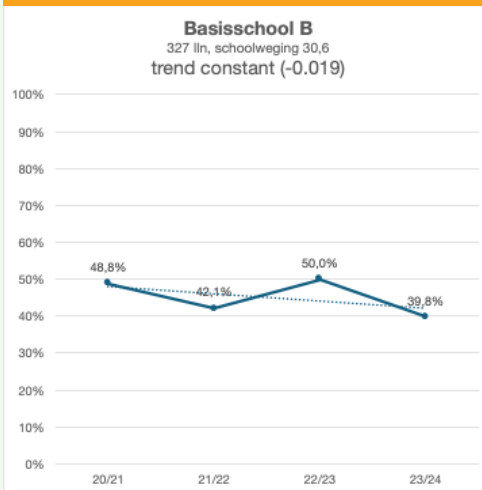
Rekentrends van individuele basisscholen bieden inzicht

Lineaire trends (slopes) geclassificeerd als dalend ($< -0,05$), constant ($-0,05$ tot $+0,05$) of stijgend ($> +0,05$)

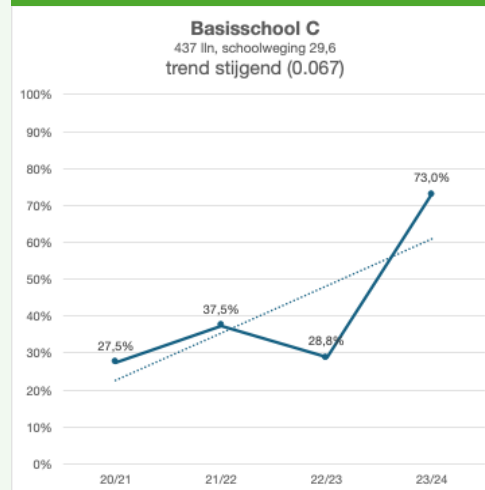
dalende trend

constante trend

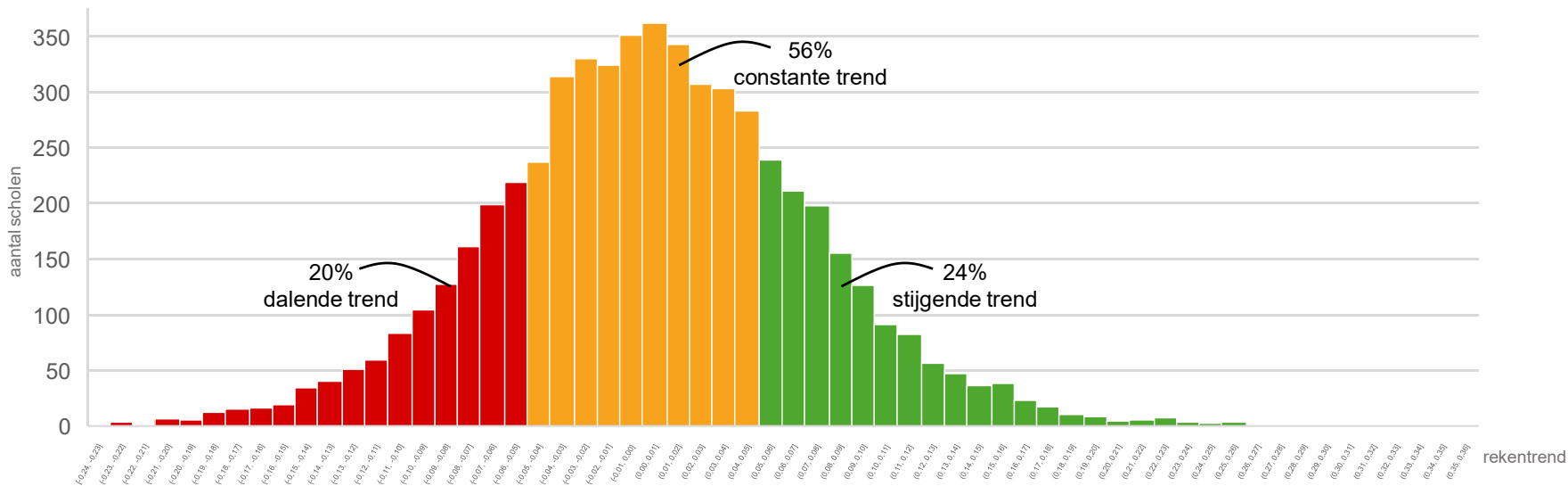

stijgende trend

Stagnatie in reken-wiskundeonderwijs, nog geen trendbreuk zichtbaar op basisscholen

Verdeling trendwaardes basisscholen over vier schooljaren (2020/21 t/m 2023/24, N=5.673 basisscholen)

Onderwijsrecht: juridische basis

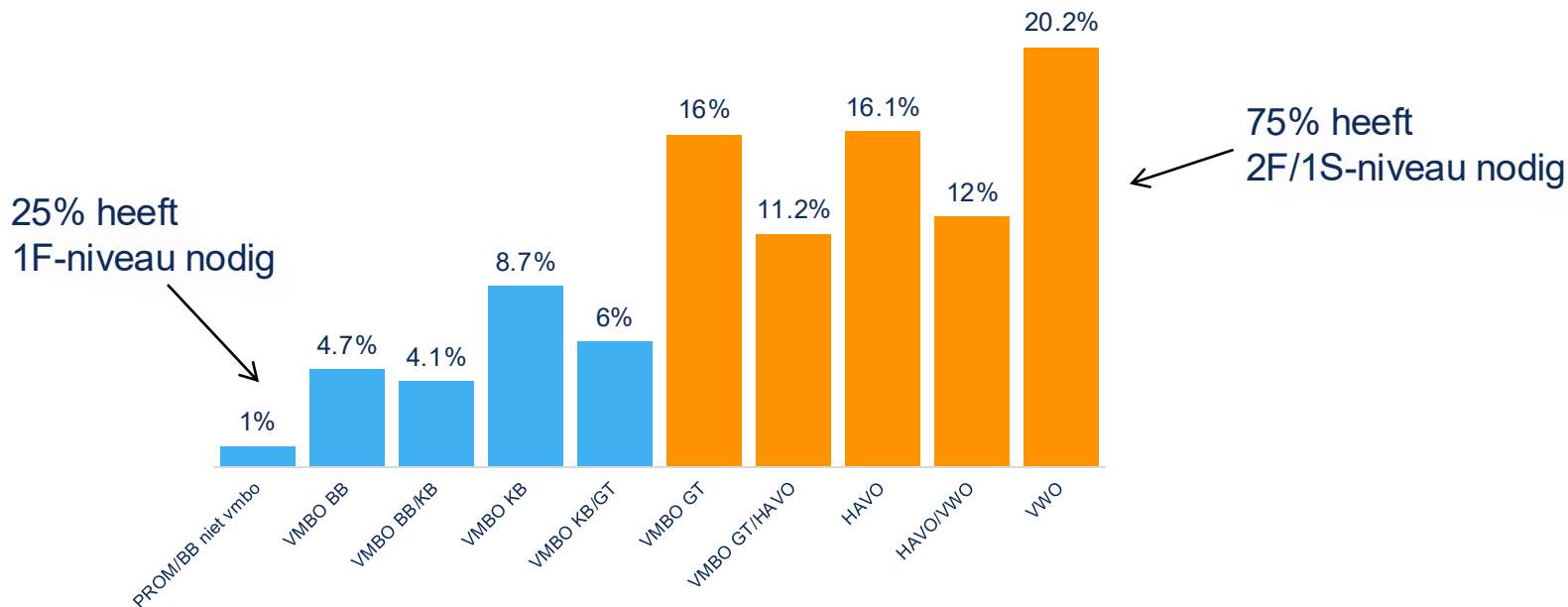
1. **Wat zegt de wet:** Wet op het primair onderwijs stelt dat onderwijs in Nederlandse taal en rekenen-wiskunde moet worden verzorgd op basis van de kerndoelen, met de referentieniveaus taal en rekenen als uitgangspunt (WPO, art. 9 lid 11)
2. **Er zijn referentieniveaus:** de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen bepaalt welke referentieniveaus gelden voor taal en rekenen (1F, 1S/2F) (Wet ref.niveaus, art. 2, lid 2a)
3. **De uitwerking van de normering:** de Ministeriële regeling leerresultaten primair onderwijs waarbij de signaleringswaarden (ondergrens) berekend worden op basis van het gemiddelde van begrijpend lezen, taalverzorging en rekenen-wiskunde over drie schooljaren (Staatscourant, 2019). Vanaf 1 augustus 2024 gelden nieuwe signaleringswaarden (voor de meeste scholen lagere percentages) (Staatscourant, 2024)
4. **Toepassing van de regeling door inspectie:** Onderzoekskader Inspectie Standaard Resultaten (OR1): leerresultaten van de school moeten overeenstemmen met verwachtingen op basis van de populatie (Inspectie Onderwijs, 2025), de signaleringswaarde wordt berekend met de schoolweging (Inspectie Onderwijs, 2024; CBS, 2024)

Referenties

CBS. (2024). Schoolweging 2021-2024. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2024/29/schoolweging-2021-2024>
Inspectie van het Onderwijs. (2024). Onderwijsresultatenmodel primair onderwijs. <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/onderwijsresultaten-primair-onderwijs/documenten/publicaties/2019/12/10/onderwijsresultatenmodel-voor-het-primair-onderwijs>
Inspectie van het Onderwijs. (2025). Onderzoekskader 2025 voor het toezicht op het funderend onderwijs. <https://www.onderwijsinspectie.nl>
Staatscourant. (2019). Regeling Meting en beoordeling leerresultaten (Stcrt. 2019, 69 886). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2019-69-886.html>
Staatscourant. (2024). Wijziging Regeling leerresultaten PO 2020 in verband met de doortroomtoets (Stcrt. 2024, 31 022).
Wet op het primair onderwijs. (2025). Artikel 9, lid 11. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>
Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. (2022). Artikel 2, lid 2a. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027679>

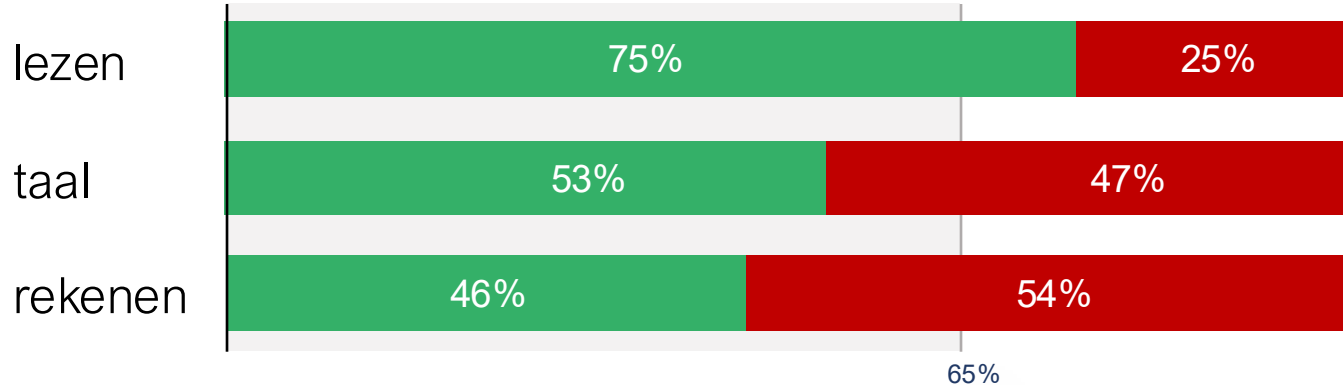
De meeste leerlingen hebben 2F/1S-niveau nodig voor het VO (sinds 2010 gestegen van 65% naar 75% van de leerlingen)

Doorstroomadvies (bewerkt uit: Monitor schooladvies en doorstroomtoets 2022-2023 (Duo, 2024))

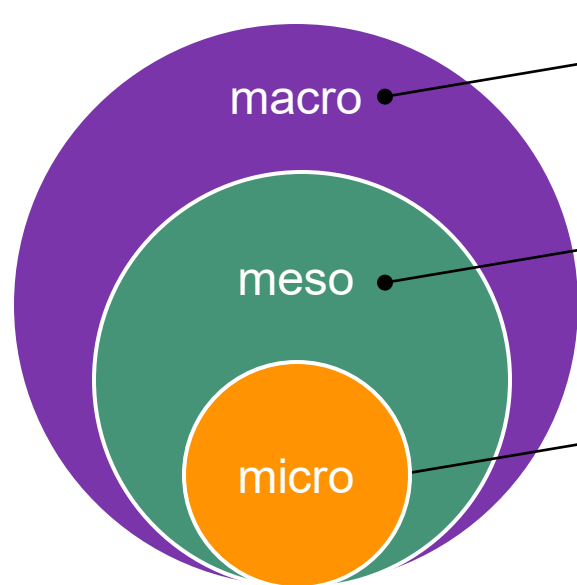

Prestaties van leerlingen zijn ongelijk verdeeld over de basisvaardigheden

Percentage groep 8 leerlingen dat het 2F/1S niveau beheerst 23/24 (Staat van het Onderwijs, 2025)

Op welke schaal kan onderwijsprestatie gemeten worden?

Behalen leerlingen referentieniveau?
Behalen scholen ambitieniveau?

Behaalt school ambitieniveau?

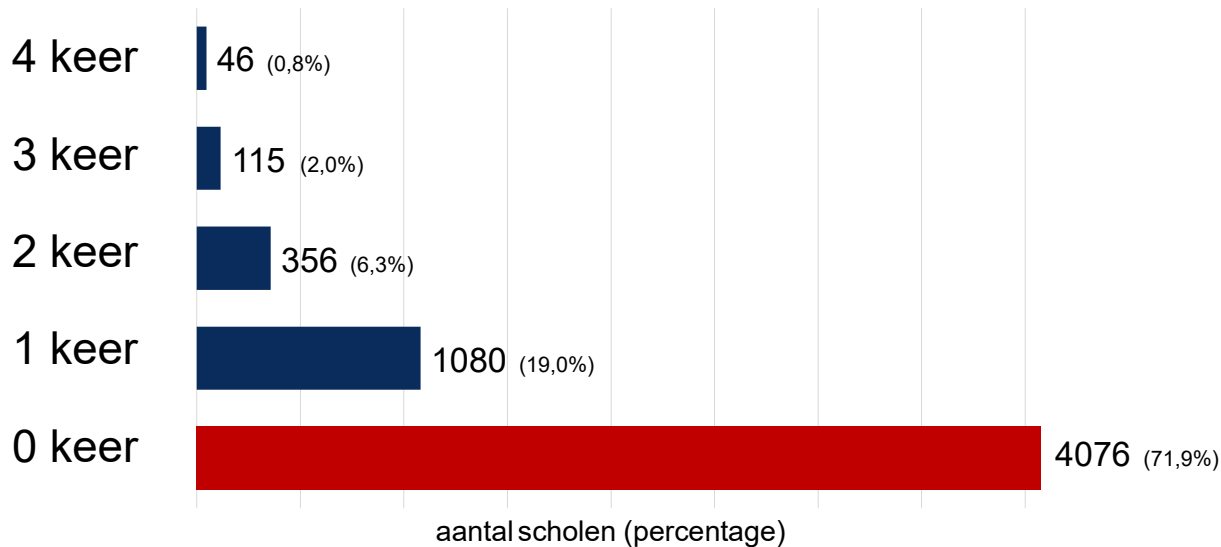

Behaalt leerling referentieniveau?

De meeste scholen hebben het 1S-rekendoel nooit gehaald de afgelopen 4 jaar

Aantal keer 1S-niveau behaald door basisscholen in 4 jaar (N=5.673 basisscholen)

Classificatie schoolprestaties, einde basisschool

goed

>65% leerlingen behaalt 2F/1S-niveau

voldoende

<65% maar > signaleringswaarde*

onvoldoende

<..% leerlingen signaleringswaarde

* signaleringswaarde = ondergrens van Inspectie berekend op basis van schoolweging, en is gemiddelde van lezen, taal en rekenen

Voorbeeld op leerlingniveau

Bron: Kruispunt, Erop of Eronder: De druk én de dilemma's in het onderwijs (KRO-NCRV, 2024)

Voorbeeld op schoolniveau

Voorbeeld op politiekniveau

Bron: Debatgemist.nl (dd. 9 april 2025)

